

APLIKACJA RADCOWSKA

Ubezpieczenia społeczne

Grażyna Szyburska-Walczak

KOLOKWIUM USTNE

APLIKACJE PRAWNICZE

APLIKACJA RADCOWSKA

Ubezpieczenia społeczne

Grażyna Szyburska-Walczak

KOLOKWIUM USTNE

APLIKACJE PRAWNICZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 8 sierpnia 2022 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Witczak

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-779-4

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Kazus 1	
Zasada równego traktowania ubezpieczonych.....	15
Kazus 2	
Zbieg tytułów do ubezpieczeń – umowa o pracę i zlecenie.....	23
Kazus 3	
Ubezpieczenie społeczne twórców i artystów – zbieg tytułów do ubezpieczeń	27
Kazus 4	
Zbieg tytułów do ubezpieczeń – umowa o pracę i urlop rodzicielski	33
Kazus 5	
Zbieg tytułów do ubezpieczeń – umowa o pracę i emerytura....	35
Kazus 6	
Odpowiedzialność z tytułu nieopłaconych składek.....	37
Kazus 7	
Odpowiedzialność za zaległości składkowe.....	43

Kazus 8 Zaległości składkowe – układ ratalny	47
Kazus 9 Podstawa wymiaru składek	49
Kazus 10 Kontrola wykonywania obowiązków składkowych przez płatników.....	55
Kazus 11 Podleganie ubezpieczeniom – pozorność umowy o pracę	61
Kazus 12 Rozszerzona definicja pracownika.....	67
Kazus 13 Interpretacja indywidualna.....	71
Kazus 14 Nienależne świadczenie	73
Kazus 15 Podleganie ubezpieczeniom przez członków rad nadzorczych	79
Kazus 16 Podleganie ubezpieczeniom społecznym przez wspólników spółek z ograniczoną odpowiedzialnością	81
Kazus 17 Osoba współpracująca z prowadzącym pozarolniczą działalność	83
Kazus 18 Podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawa wymiaru składek dla osób pozostających w kilku równoległych stosunkach pracy.....	89

Kazus 19 Zbieg tytułów do ubezpieczeń – umowa o pracę i pozarolnicza działalność gospodarcza	93
Kazus 20 Podleganie ubezpieczeniom – kilka rodzajów pozarolniczej działalności gospodarczej	97
Kazus 21 Weryfikacja podstawy wymiaru składek przez organ rentowy	99
Kazus 22 Zwrot nienależnie pobranych świadczeń	105
Kazus 23 Przedawnienie należności z tytułu składek	113
Kazus 24 Postępowanie kontrolne	119
Kazus 25 Prawo do wynagrodzenia chorobowego	123
Kazus 26 Utrata prawa do zasiłku chorobowego	127
Kazus 27 Prawo do zasiłku chorobowego – poddanie ubezpieczonego izolacji	131
Kazus 28 Prawo do zasiłku chorobowego – stan chorobowy na skutek nadużycia alkoholu	133
Kazus 29 Prawo do urlopu macierzyńskiego	135

Kazus 30	
Przedawnienie roszczenia o wypłatę zasiłku chorobowego	137
Kazus 31	
Zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego.....	141
Kazus 32	
Prawo do emerytury i jej wysokość.....	147
Kazus 33	
Prawo do dodatku pielęgnacyjnego – sprzeciw od orzeczenia lekarza orzecznika.....	151
Kazus 34	
Całkowita niezdolność do pracy.....	159
Kazus 35	
Prawo do renty rodzinnej małżonka.....	163
Kazus 36	
Renta rodzinna dla dziecka.....	167
Kazus 37	
Zasiłek pogrzebowy.....	171
Kazus 38	
Wypadek przy pracy.....	173
Kazus 39	
Wypadek przy pracy – zerwanie związku z pracą.....	179
Kazus 40	
Wypadek przy pracy – obowiązki pracodawcy i pracownika	183
Kazus 41	
Rodzaje wypadków przy pracy.....	189

Kazus 42	
Wypadek przy pracy – karta wypadku.....	191
Kazus 43	
Wypadek przy pracy – odmowa przyznania świadczenia.....	195
Kazus 44	
Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego	201
Kazus 45	
Ustalanie uszczerbku na zdrowiu i wysokości jedenorazowego odszkodowania	209
Kazus 46	
Podleganie ubezpieczeniom – decyzja stwierdzająca nieważność umowy o pracę	215
Kazus 47	
Odwołanie od decyzji organu rentowego złożone po terminie.....	221
Kazus 48	
Odwołanie od decyzji w sprawie rentowej.....	227
Kazus 49	
Świadczenie rehabilitacyjne	237
Kazus 50	
Wypadek przy pracy – świadczenia przysługujące rodzinie zmarłego wskutek wypadku. Zewnętrzna i wewnętrzna przyczyna wypadku	239
Kazus 51	
Postępowanie dowodowe w sprawach o wysokość świadczenia	249

Kazus 52	
Umorzenie należności z tytułu składek	253
Kazus 53	
Prawo do zasiłku chorobowego – wielość tytułów do ubezpieczeń	259
Kazus 54	
Prawo do zasiłku chorobowego – okres wyczekiwania	263
Kazus 55	
Świadczenia z ustawy wypadkowej	267
Kazus 56	
Umorzenie należności z tytułu składek	273
Kazus 57	
Zasiłek opiekuńczy	277
Kazus 58	
Podstawa wymiaru składek	281
Kazus 59	
Ponowne ustalenie wysokości świadczenia. Rozstrzygnięcia sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	287
Kazus 60	
Wysokość zasiłku chorobowego	293
Kazus 61	
Wypadek przy pracy a wypadek w drodze do pracy	297
Literatura	303
Skorowidz rzeczowy	305

WSTĘP

Ubezpieczenia społeczne, przez rozproszenie regulujących je aktów prawnych i ciągłe zmiany legislacyjne, są dla studentów, aplikantów, jak również praktyków prawdziwym wyzwaniem. Rozległa, skomplikowana tematyka, którą regulują, problemy z wykładnią nieustannie zmieniających się przepisów, zagadnienia intertemporalne powodują, że trudno znaleźć prawidłowe rozwiązania w życiowych sprawach, istotnych dla prawidłowego funkcjonowania podmiotów gospodarczych i osób, dla których uregulowania te stanowią najistotniejszy element zabezpieczenia społecznego.

Opracowanie ma ułatwić przyswojenie wiedzy z zakresu ubezpieczeń społecznych nie tylko aplikantom – którzy przecież za chwilę będą reprezentować strony w sporach z tej dziedziny – lecz także tym osobom, które szybko chcą znaleźć odpowiedź na konkretne pytanie. Poprzez system odesłań do aktów prawnych, a w szczególności orzecznictwa, publikacja pozwala na przyswojenie takiej porcji wiedzy, która w danym momencie jest potrzebna.

Na bazie pytań przygotowanych dla aplikantów zostały omówione najistotniejsze kwestie dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym, zbiegu tytułów do ubezpieczeń, obowiązków płatników, skutków ich niedopełnienia, uprawnień emerytalnych, zasiłkowych, świadczeń przysługujących z tytułu choroby, wypadku przy pracy, choroby zawodowej i innych zdarzeń.

Kazus 1

ZASADA RÓWNEGO TRAKTOWANIA UBEZPIECZONYCH

Stan faktyczny

Pan Andrzej prowadzi działalność gospodarczą w sferze usług. Dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego, składając również wniosek do ZUS o objęcie go ubezpieczeniem chorobowym. W drugim miesiącu podlegania ubezpieczeniu chorobowemu rozchorował się na zapalenie płuc, jednak ZUS odmówił ustalenia prawa do zasiłku chorobowego, wskazując, że pan Andrzej nie spełnił warunku dotyczącego okresu wyczekiwania, czyli podlegania przez 90 dni nieprzerwanemu ubezpieczeniu chorobowemu. W tej sytuacji pan Andrzej uznał, że jest ofiarą nierównego traktowania ze względu na rodzaj tytułu do objęcia ubezpieczeniem społecznym (w porównaniu z tytułem pracowniczym) i chciałby z tego tytułu dochodzić odpowiednich roszczeń przed sądem.

Pytanie/problem do rozwiązania

Rozważ zasadność potencjalnego roszczenia pana Andrzeja.

Rozwiązanie i komentarz

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹ ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego:

- 1) po upływie 30 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego – jeżeli podlega obowiązkowo temu ubezpieczeniu;
- 2) po upływie 90 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego – jeżeli jest ubezpieczony dobrowolnie.

W myśl art. 11 ust. 1 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych² obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają: pracownicy (z wyłączeniem prokuratorów), członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych, osoby odbywające służbę zastępczą oraz współmałżonek Prezydenta RP.

Dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu podlegają na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, ale tylko wskazane w art. 11 ust. 2 ustawy systemowej, między innymi osoby prowadzące pozarolniczą działalność i osoby z nimi współpracujące (ponadto: osoby wykonujące pracę nakładczą, zleceniobiorcy i osoby z nimi współpracujące, doktoranci otrzymujący stypendium doktoranckie, odpłatnie zatrudnieni w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, duchowni)³.

Artykuł 2a ustawy systemowej wprowadza zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny oraz stan rodzinny (art. 2a ust. 1).

Zasada równego traktowania dotyczy w szczególności: warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania i oblicza-

---

¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 1732.

² Dz.U. z 2022 r. poz. 1009 ze zm.

³ Definicję osoby prowadzącej pozarolniczą działalność zawiera art. 8 ust. 6 ustawy systemowej. Wśród kategorii wymienionych w tym przepisie znajduje się także osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą.

nia wysokości składek na ubezpieczenie społeczne, obliczania wysokości świadczeń, okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń (art. 2a ust. 2 ustawy systemowej). Natomiast zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy systemowej ubezpieczony, który uważa, że nie zastosowano wobec niego zasady równego traktowania, ma prawo dochodzić przed sądem roszczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych.

Zagadnieniem równego traktowania ubezpieczonych ze względu na rodzaj tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, w kontekście długości tzw. okresu wyczekiwania, zajmował się Trybunał Konstytucyjny, który wyrokiem z 16.11.2010 r., P 86/08⁴, orzekł, że art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2008 r.⁵ w zakresie, w jakim dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegających dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu, określa dłuższy niż dla osób podlegających obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu okres nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego wymagany do nabycia prawa do zasiłku chorobowego, jest zgodny z art. 32 ust. 1 oraz art. 2 Konstytucji RP.

Sąd zadający pytanie Trybunałowi zauważył – podobnie jak pan Andrzej, bohater kazusu – że skoro prawo do świadczeń określonych w ustawie uzależnione jest, co do zasady, od posiadania statusu „ubezpieczonego” (w zakresie zasiłku chorobowego stanowi o tym art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej), to nie ma uzasadnienia dla różnicowania warunków przyznania prawa do zasiłku chorobowego. W tym – nie ma uzasadnienia do wymagania od osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, które mogą podlegać ubezpieczeniu wyłącznie dobrowolnie, znacznie dłuższego okresu nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego niż od osób podlegających obowiązkowo ubezpieczeniu – i to tylko ze względu na sposób objęcia ubezpieczeniem chorobowym. Przecież finansowanie

---

⁴ OTK-A 2010/9, poz. 101.

⁵ Dodatkowo warto wyjaśnić, że Trybunał oceniał przepis w brzmieniu do 31.12.2008 r. przewidujący aż 180-dniowy okres wyczekiwania w przypadku dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, uchylony ustawą z 6.12.2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 237, poz. 1654).

składki na ubezpieczenie chorobowe w wypadku obu tych kategorii ubezpieczonych następuje w całości ze środków samych ubezpieczonych (co wynika z art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 4 pkt 1 ustawy systemowej), a wysokość składek na ubezpieczenie chorobowe, wyrażona w stopach procentowych, jest jednakowa dla wszystkich ubezpieczonych (art. 15 ust. 1 ustawy systemowej) i wynosi 2,45% podstawy wymiaru składek. Wszystkie podmioty charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących.

Żeby udzielić prawidłowej odpowiedzi na zadane pytanie, trzeba wyjść od niepodważalnego założenia, że jeżeli kontrolowana norma traktuje odmiennie adresatów charakteryzujących się wspólną cechą istotną, to mamy do czynienia z odstępstwem od zasady równości. Nie zawsze jest to jednak równoznaczne z zaistnieniem dyskryminacji lub uprzywilejowania. Konieczna jest jeszcze ocena kryterium, na podstawie którego dokonano zróżnicowania, i musi ono pozostawać w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji. Ponadto waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostawać musi w odpowiedniej proporcji do wagi interesu, który zostaje naruszony w wyniku przyjętego różnicowania. Nie można też pominąć związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych.

W sytuacji prawnej osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie oraz osób podlegających temu ubezpieczeniu obowiązkowo można odnaleźć zarówno elementy podobne, jak i różnicujące, co oznacza, że są to podmioty podobne, ale nie jednakowe.

Podobieństwa:

- obie kategorie porównywanych podmiotów mają status osoby ubezpieczonej; od posiadania tego statusu zależy, czy zasiłek chorobowy danej osobie może w ogóle przysługiwać, niezależnie od tego, czy objęcie tym ubezpieczeniem było obowiązkowe, czy dobrowolne (art. 6 ust. 1 ustawy systemowej);

- obie kategorie podmiotów uiszczają składki na ubezpieczenie chorobowe w całości ze środków własnych;
- wysokość składek na ubezpieczenie chorobowe, wyrażona w stopach procentowych, jest również jednakowa dla ubezpieczonych dobrowolnie i obowiązkowo (art. 15 ust. 1 ustawy systemowej) i wynosi 2,45% podstawy wymiaru składek;
- miesięczna wysokość zasiłku ustalana jest dla obu kategorii podmiotów według jednakowego wskaźnika podstawy wymiaru, wynoszącego, co do zasady, 80% podstawy wymiaru zasiłku (wyjątki określa ustawa).

Elementy różnicujące sytuację prawną, na które trzeba zwrócić uwagę, to:

- ustawodawca odmiennie ukształtował podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia; co do zasady, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób objętych obowiązkowo tym ubezpieczeniem (poza osobami odbywającymi służbę zastępczą), stosownie do treści art. 18 ust. 1 w zw. z art. 20 ust. 1 ustawy systemowej, stanowi przychód w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągniany m.in. z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy;
- w przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność (w tym działalność gospodarczą) objętych dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym podstawę wymiaru składek stanowi, co do zasady (art. 18 ust. 8 w zw. z art. 20 ust. 1 i 3 ustawy systemowej), zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 ustawy systemowej na dany rok kalendarzowy, która jednak nie może przekraczać 250% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a ubezpieczeni mogą dowolnie kształtować jej wysokość w określonych ustawą granicach;
- osoby obowiązkowo objęte ubezpieczeniem chorobowym odprowadzają składkę na ubezpieczenie chorobowe od przychodu uzyskiwanego „w całości” – w myśl art. 20 ust. 2 ustawy systemowej przy ustalaniu podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie

Książka zawiera szczegółowo opracowane odpowiedzi na pytania obowiązujące na kolokwium ustnym z zakresu ubezpieczeń społecznych, przewidzianym w programie I roku aplikacji radcowskiej od 2022 r. Jednocześnie stanowi – przedstawiony w przystępny sposób – zarys wykładu obejmującego podstawowe zagadnienia istotne dla przyswojenia tej niełatwej tematyki.

Czytelnik bez trudu znajdzie najważniejsze i konkretne informacje, a system przypisów odsyłających do najistotniejszych orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów powszechnych pozwoli na usystematyzowanie i pogłębienie wiedzy z danego obszaru, co ma szczególne znaczenie w przypadku dziedziny uregulowanej przez liczne, rozproszone i często zmieniane przepisy.

Publikacja jest przeznaczona przede wszystkim dla aplikantów radcowskich. Będzie przydatna również aplikantom adwokackim i sędziowskim do powtórki całego materiału. Może być pomocna także praktykom, którzy odnajdą w niej niezbędne regulacje ustawowe i trendy orzecznicze z danej tematyki.

Grażyna Szyburska-Walczak – sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu w stanie spoczynku (od 2022 r.); od ponad 20 lat zajmuje się tematyką ubezpieczeniową; przez wiele lat prowadziła wykłady i szkolenia dla aplikantów i sędziów w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury; wykładowca na studiach podyplomowych Uczelni Łazarskiego; współautorka komentarza do ustawy zmieniającej kodeks postępowania cywilnego z 4 lipca 2019 r.; autorka wciąż wznawianej publikacji *Ubezpieczenia społeczne. Repetytorium*.

9 788382 867794 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8286-779-4

9 788382 867794

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 89 ZŁ (W TYM 5% VAT)